

Eduskunnan lakivaliokunta
HE 149/2025 vp

Lastensuojelun Keskusliiton lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi lastensuojelulain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi

Lastensuojelun Keskusliiton lausunto

Lastensuojelun Keskusliitto (LSKL) kiittää eduskunnan lakivaliokuntaa mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi lastensuojelulain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi. LSKL lausuu asiasta YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen pohjalta ja keskittyy lausunnossaan erityisesti laissa uutena sijaishuoltomuotona säädettyyn kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun. LSKL:n kesällä 2025 esitysluonnoksesta antama lausunto [ohessa](#).

YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen 3 artikla antaa lapselle oikeuden siihen, että hänen etunsa arvioidaan ja harkitaan ensisijaisesti kaikissa häntä koskevissa päätöksissä. Aina kun tehdään lapseen, lapsiryhmään tai yleisesti lapsiin vaikuttavia päätöksiä, päätöksenteossa on arvioitava päätöksen mahdollisia (myönteisiä tai kielteisiä) vaikutuksia lapseen tai lapsiin. Sopimuksen 9 artikla velvoittaa sopimusvaltioita varmistamaan, että lapsi voi lähtökohtaisesti elää vanhempiensa kanssa. Vanhemmistaan erossa asuvalla lapsella on oikeus tavata ja pitää säännöllisesti yhteyttä kumpaankin vanhempaansa. Artiklan 20 mukaan lapsella, joka ei voi elää perheensä kanssa, on oikeus saada valtiolta erityistä suojelua ja tukea. Artikla 25 turvaa, että kodin ulkopuolelle sijoitetun lapsen hoito ja sijoituksen perusteet tulee tarkistaa ajoittain.

LSKL esittää heti alkuun huolensa, että esitetyillä säännöksillä on pyritty vastaamaan rikoksilla ja päihteillä oireilevien lasten tilanteeseen lapsen perusoikeuksia äärimmäisen vahvasti rajoittavilla toimenpiteillä. LSKL katsoo, että esityksen painopisteenä ei vaikuttaisi olevan lapsen oikeus suojeluun, lapsinäkökulma tai lapsioikeudellinen perspektiivi. LSKL korostaa, että lastensuojelulain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun (1 §). Lastensuojelulain tehtävänä on suojata lapsia, jolloin myös sen säätely tulisi tehdä lasten näkökulmasta.

Kuntouttava suljettu laitospalvelu

Ehdotetun 49 a §:n mukaan lapsi voidaan sijoittaa kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun, jos lapsi käyttää vakavaa väkivaltaa tai tekee muita rikollisia tekoja ja sijoittaminen on välttämätöntä lapsen suojelemiseksi omaa tai muiden turvallisuutta vaarantavalta käyttäytymiseltä sekä hänen tarvitsemiensa kuntouttavien palvelujen ja pitkäjänteisen tuen järjestämiseksi.

LSKL ymmärtää, että Suomen sijaishuollon kentällä on jo pitkään ollut haasteena, että olemassa olevilla sijaishuollon muodoilla ei ole kyetty vastaamaan vakavasti rikoksilla oireilevien lasten tarpeisiin. Kuntouttavaa suljettua laitospalvelua on esitetty vastauksena näille lapsille. LSKL on jo aiemmin esittänyt huolensa siitä, että kansainvälisessä tutkimuksessa suljettujen laitosten hyödyistä ei kuitenkaan toistaiseksi ole erityisiä näyttöjä. Tämän takia LSKL painottaa, että jos kuntouttava suljettu laitospalvelu toteutetaan esitetyn mukaisesti, tulee laitokseen sijoitetun lapsen hoidon ja kuntoutuksen toteutua myös käytännössä ja tätä toteutumista tulee tiiviisti seurata ja arvioida. Suljettu laitospalvelu on uusi Suomessa kokonaan uusi sijaishuollon muoto ja sillä tulee olemaan valtava vaikutus suljettuun laitokseen sijoitettujen lasten perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen, jolloin myös riski näiden oikeuksien loukkauksiin on suuri.

Esityksen perusteella jää edelleen jokseenkin epäselväksi, millaisin hoidollisin perustein lapset ja nuoret valikoituvat esimerkiksi suljettuun kuntouttavaan laitospalveluun, erityisen huolenpidon jaksolle tai muihin yksiköihin. On olennaisen tärkeää, että lapset ohjautuvat palveluun, jossa he saavat heille oikeaa apua ja kuntoutusta. LSKL myös toteaa, että esityksen mukaan jopa alle 12-vuotias lapsi voidaan sijoittaa suljettuun laitoksiin erityisistä syistä, mutta esitys ei juurikaan täsmennä näitä erityisiä syitä.

LSKL esittää myös vakavan huolen siitä, miten tosiasiassa varmistutaan, että psykiatrasta sairaanhoitoa tarvitsevat, vakavilla rikollisilla teoilla oireilevat, lapset saavat tarvitsemaansa hoitoa eikä heitä sijoiteta kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun. Yleissopimuksen 24 artiklan nojalla lapsella on oikeus nauttia parhaasta mahdollisesta terveydentilasta sekä sairauksien hoitamiseen ja kuntoutukseen tarkoitetuista palveluista. Sopimusvaltioiden tulee pyrkiä varmistamaan, ettei yksikään lapsi joudu luopumaan oikeudestaan nauttia tällaisista terveyspalveluista. Sopimusvaltioiden tulee tehdä toimia varmistaakseen, että kaikki lapset saavat välttämättömän lääkäri- ja terveydenhoidon ja kehittääkseen ehkäisevää terveydenhuoltoa, vanhempainohjausta sekä perhekasvatusta ja –palveluja.

LSKL yhtyy lapsiasiavaltuutetun lausunnossaan esittämään näkemykseen, että lastensuojelun ja psykiatrian yhteensovitetun yksiköiden kohderyhmästä, työn sisällöistä ja toteuttamisesta tulisi säätää selkeästi ja velvoittavasti. Kuten valtuutettu lausunnossaan toteaa, ottaen huomioon lastenpsykiatrian, nuoriso-psykiatrian ja lastensuojelun yhteisten asiakkaiden suuren määrän, on epäjohdonmukaista, että välttämättömiksi katsottujen hybridiyksiköiden säätämisestä luovutaan, koska esityksen mukaan yhteensovitetun yksiköiden kohderyhmästä ja toiminnan sisällöstä ei ole vakiintunutta näkemystä.

Esitys ei myöskään huomioi lapsen läheisverkoston ja turvallisten ihmissuhteiden merkitystä ja roolia kuntoutumisessa. LSKL korostaa perheen ja verkoston kanssa työskentelyn edellyttämistä sijoituksen aikana, jos muu yhteydenpito voidaan rajoituksin kieltää. Myöskään lapsen poliittisten, taloudellisten,

sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien toteutumista kuntouttavan suljetun laitospalvelun aikana ei ole riittävästi huomioitu. Yksikköön sijoitettavien lasten osalta on myös huomioitava lapsen mahdollinen vähemmistöasema sekä kulttuurinen ja uskonnollinen tausta.

LSKL myös katsoo, että kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun sijoittamisen ei tulisi olla pelkästään hyvinvointialueen sosiaalityöntekijän tai sosiaalihuollon johtavan viranhaltijan virkavastuulla ja esimerkiksi lastensuojelulain 14 §:n mukaisen asiantuntijaryhmän tai muiden konsultaatioiden varassa. Kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun sijoittamisen päätöksenteon tulisi tapahtua esimerkiksi kansallisen tai YTA-alueen riippumattoman asiantuntijaryhmän toimesta, jossa olisi sosiaalityön vahvan osaamisen lisäksi myös muuta moniammatillista asiantuntemusta.

Esityksen mukaan kuntouttavan suljetun laitospalvelun sijoituspäätöksen (49 c §) yhteydessä tehtävät valituskelpoiset rajoituspäätökset (71 §) tehdään enintään yhdeksi vuodeksi, mutta erityisistä rajoituksista ei säädetä tehtäväksi uusia päätöksiä, kun rajoituksen keston kuluessa rajoitusten sisältöä ja laajuutta arvioidaan asiakassuunnitelmassa 49 e §:n 2 momentissa säädetyin vähintään neljän kuukauden määräajoin. Esityksen perusteella jää jokseenkin epäselväksi, voiko rajoituksen arvioiminen johtaa myös rajoituksen laajentumiseen. LSKL arvioi, että on lapsen oikeusturvan kannalta ongelmallista, jos hänellä ei ole muutoksenhakuoikeutta muuttuvasta rajoituksesta.

LSKL korostaa, että lapsen huostaanotto ja sijaishuoltoon sijoittaminen ei ole lapselle rangaistus, vaan lastensuojelun tarkoituksena on suojella lasta ja turvata hänelle mahdollisimman tavallinen lapsuus. Mikäli kuntouttavaa suljettua laitospalvelua järjestetään, on kyettävä osoittamaan, mitä lapsi tosiasiaassa saa palvelussa ja mitä kuntouttava työskentely on. Kuntouttavan laitospalvelun toteutuminen lain sille asettamien tavoitteiden mukaisesti ja lapsen oikeuksia kunnioittaen edellyttää riittävää resurssointia ja koulutusta, sekä laitoksen toiminnan tarkkaa arviointia ja valvontaa laitokseen sijoittaneiden hyvinvointialueiden, lasten sosiaalityöntekijöiden ja valvontaviranomaisten osalta. LSKL pitää tärkeänä arvioida Käypä hoito –suositusten kaltaisen ohjeistuksen laatimista kuntouttavan suljetun laitospalvelun sisällöstä.

Jälkihuolto

Esityksessä ei esitetty muutoksia jälkihuoltoa koskeviin pykäliin. Tämä siitäkin huolimatta, että lastensuojelun jälkihuolto on nähty merkittävän tärkeäksi sijaishuollossa kasvaneille lapsille. Nuorelle, jonka sijoitus suljetussa laitoksessa päättyy täysi-ikäisyyteen, olisi ensiarvoisen tärkeää suojata tehokas, turvallinen ja kattava jälkihuolto. Onkin aiheellista pohtia, että millainen nuori aikuinen kävelee ulos suljetun laitoksen porteista ja miten vuodet suljetussa laitoksessa, vahvojen rajoitusten alla, ovat valmisteelleet häntä osaksi yhteiskuntaa. Edellä todetusti LSKL katsoo erittäin tärkeäksi jälkihuoltoon siirtymän ja jälkihuollon sisällön suunnittelun, mikäli lapsen sijoitus kuntouttavassa suljetussa laitospalvelussa päättyy asiakkaan täysi-ikäisyyteen. Yleisesti ottaen LSKL katsoo, että jälkihuollon ikäraja tulee palauttaa 25 ikävuoteen. Jälkihuollon yhdenvertaista tukea tulee linjata ja ohjata valtakunnallisten ja perheellisten jälkihuoltoasiakkaiden palveluja tulee kehittää.

Ennaltaehkäisy

LSKL korostaa sijaishuollon kokonaisvaltaista kehittämistä sekä lastensuojelun painopisteen siirtämistä ennaltaehkäiseviin palveluihin ja lapsen omassa elinympäristössä tapahtuvaan työhön. Viimeisten vuosien lainsäädäntötyö on keskittynyt vahvasti lastensuojelun marginaalisiin ryhmiin. Lastensuojelun lainsäädäntöä tulisi kehittää siten, että se korostaisi ennaltaehkäisevien palveluiden käyttöä ja niille annetaan selkeä prioriteetti.